PAŃSTWOWE TEATRY DRAMATYCZNE
WE WROCŁAWIU

ALEKSY ARBUZOW

„TANIA"

1,50 zł

Łucja Burzyńska

Maria Zbyszewska-Benoit

Bogdan Butryńczuk

„TANIA"

ALEKSEGÓ ARBUZOWA

i problemy współczesnej dramaturgii

W końcu października br. odbyło się w Moskwie XIV Plenum Zarządu Głównego Związku Pisarzy Radzieckich, poświęcone sprawom dramaturgii i teatru. Temat obrad był świadomie obrany i — jak wynika z opublikowanych materiałów — znakomicie przygotowany z górą rok trwającą dyskusją prasową o błędach repertuarowych i słabościach współczesnej dramaturgii.

Wnioski, płynące z radzieckiej dyskusji nie mogą być dla nas obojętne — ani dla pisarzy i krytyków, ani dla ludzi teatru. Zbyt wiele w nich wartości instruujących, a także całe bogactwo doświadczeń i poszukiwań nowych dróg. Dlatego warto powołać się na nią, zwłaszcza w tych fragmentach, które wiążą się bezpośrednio z konfliktami sztuki Aleksego Arbuzowa pt. „Tania", wymienianej zresztą w dyskusji wśród czołowych pozycji radzieckiego repertuaru epoki przedwojennych pięciolatek.

GERMAN BAŁASZOW

Władysław Pawłowicz

Tadeusz Schmidt

Główny referat wygłosił znakomity pisarz Konstanty Simonow, który w ostry sposób przeciwstawił się wszystkiemu „co przeszkadza jeszcze w walce o prawdę i wysoki poziom praktyki twórczej oraz krytyki literackiej i teatralnej". W omówieniu interesującego nas okresu rozprawił się z fałszywym, na poły nihilistycznym stosunkiem do dramaturgii radzieckiej lat międzywojennych, którą w większości dorobku uważano za jakiś drugorzędny gatunek literatury, w której przeważają wszelkiego typu błędy. W rzeczywistości — twierdził K. Simonow — w dramaturgii radzieckiej znalazła swe solidne odbicie nie tylko epoka wojny domowej i narodowej, lecz także wielkie dwudziestolecie między rokiem dwudziestym a czterdziestym. Wiele ważnych rysów ówczesnego życia społeczeństwa radzieckiego, jego walka o przyszłość, ściśle związana z demaskowaniem starego świata i jego przeżytków w świadomości człowieka, znalazło swój wyraz w wielu utworach tamtego okresu. Epoka lat trzydziestych, epoka pierwszych stalinowskich pięciolatek także zdobyła się na bardzo wartościowe sztuki, jak np. „Chirurg" Aleksandra Korniejczuka, „Tania" Aleksego Arbuzowa, „Strach", „Dalekie" i „Maszeńka" Afinogenowa, utwory Pogodina, Leonowa, Szkwarkina i in. Wszystkie te utwory złożyły się na różnorodny i ciekawy repertuar teatru radzieckiego, zaś widzowi dały wszechstronne i na ogół słuszne pojęcie o tej znamiennej w życiu radzieckiego społeczeństwa epoce.

„Tania" Aleksego Arbuzowa, którą włączył do swego repertuaru zespół Państwowych Teatrów Dramatycznych we Wrocławiu, od piętnastu lat nie schodzi z afisza radzieckich teatrów. Widzieliśmy ją przed kilkoma laty podczas wizyty Moskiewskiego Teatru Dramatycznego pod kierownictwem Mikołaja Ochłopkowa; rolę tytułową grała znakomita radziecka aktorka Maria Babanowa, zaliczając ją do swych najwybitniejszych artystycznych osiągnięć. Fakty takie — bo są to fakty — jak niezwykłe powodzenie u publiczności radzieckiej oraz zapał, z jakim teatry radzieckie przystępowały do pracy nad tą sztuką (nb. zapał ten udzielił się również naszym aktorom), każą wniknąć głębiej w ich istotę. I przy głębszej, teoretycznej analizie treści okaże się, że jej długowieczność uzasadniają wysokie walory dramaturgiczne i fabularne, że jej bohaterowie są żywymi ludźmi, zaś rozgrywające się wśród nich konflikty — to konflikty typowe dla epoki socjalistycznego budownictwa w ZSRR. I niezwykle aktualne i bliskie obecnie nam. Los Tani i Germana na pewno poruszy strunę emocjonalnych przeżyć u niejednego młodego małżeństwa, ale też niejednej młodej dziewczynie wskaże właściwą drogę postępowania.

Wydaje mi się, że najbardziej dla sztuki zjednuje stosunek autora do poruszonych problemów, ów pełen troski i wyrozumiałej życzliwości stosunek do losów człowieka, mądra ocena jego obowiązków, trudnych i wzruszających zarazem zagad-

MARIA SZAMANOWA

Zofia Komorowska

Danuta Korycka

PAŃSTWOWE TEATRY DRAMATYCZNE WE WROCŁAWIU
Dyrektor: **Jan Wiśniewski** Kier. artystyczny: **Jakub Rotbaum** Kier. literacki: **Bogdan Butryńczuk**

ALEKSY ARBUZOW

TANIA

Sztuka w 4 aktach (8 odsłonach)

Przekład Jadwigi i Stanisława Marczak-Oborskich

Osoby:

TANIA	ŁUCJA BURZYŃSKA / ~~MARIA ZBYSZEWSKA-BENOIT~~
GERMAN	~~WŁADYSŁAW PAWŁOWICZ~~ / TADEUSZ SCHMIDT
MARIA SZAMANOWA	~~ZOFIA KOMOROWSKA~~ / DANUTA KORYCKA
ALEKSY IGNATOW	~~LUDWIK BENOIT~~ / WŁADYSŁAW DEWOYNO
DUSIA	~~ANNA CHMIELEWSKA~~ / JADWIGA GIBCZYŃSKA
MICHEJ	MIECZYSŁAW DEMBOWSKI
JASZA	LUDWIK WYTYSIŃSKI
BABCIA	~~ANTONINA DUNAJEWSKA~~ / JADWIGA HAŃSKA
ANDRZEJ GRISZCZENKO	HENRYK HUNKO / ~~STANISŁAW JASIUKIEWICZ~~
LEKARZ	LUDWIK WYTYSIŃSKI
OLA	BARBARA JAKUBOWSKA / ZDZISŁAWA MŁODNICKA
GOSPODYNI SCHRONISKA	~~JULIA ARNOLD~~ / IRENA HREHOROWICZ
WASIN	~~TADEUSZ KALINOWSKI~~ / JAN ŁOPUSZNIAK
BASZNIAK	WITOLD KUCZYŃSKI
CZAPAJEW	~~JULIUSZ BERGER~~ / WŁADYSŁAW PAWŁOWICZ
FURMANOW	SZYMON SZURMIEJ
MARYNARZ	ANDRZEJ POLKOWSKI
KUDŁATY CHŁOPIEC	STANISŁAW JASIUKIEWICZ / ~~BERNARD MICHALSKI~~
MŁODY CHŁOPIEC	JANUSZ ŁOZA
MŁODZIEŻ Z KOPALNI „RÓŻA"	

Reżyseria:
SZYMON SZURMIEJ

Scenografia:
ALEKSANDER JĘDRZEJEWSKI

Asystent reżysera:
Jan Łopuszniak

Inspicjent:
Janusz Łoza

Polska prapremiera w dniu 21 listopada 1953 r. w Teatrze Polskim.

ALEKSY IGNATOW

Ludwik Benoit

Władysław Dewoyno

nień moralności, rodziny, miłości i przyjaźni. Autor umie wniknąć w psychikę bohatera, trafnie go ocenić, nie potępić zbyt pochopnie, według przyjętego schematu, lecz wskazać perspektywę przyszłości, prostym językiem wyjaśnić sprawy zawiłe, wiodące niekiedy do osobistych tragedii. Dzieje Tani, obciążonej kompleksami mieszczańskiej moralności uczą, że w społeczeństwie socjalistycznym nie można osiągnąć osobistego szczęścia przez zamknięcie się w malutkim światku miłości czy rodzinnego wyłącznie życia.

Centralną postacią sztuki jest młoda radziecka kobieta, która szuka treści, mogących wypełnić jej życie. Początkowo stara się je odnaleźć w pełnym poświęcenia i miłości życiu rodzinnym, w którym rezygnuje nie tylko z własnych ambicji, lecz nawet z osobistych zainteresowań. I oto w postępowaniu Tani odnajdujemy nie tyle może głupotę, ile niedojrzałość, nieświadomość praw kierujących życiem osobistym, ściśle związanym z życiem społeczeństwa. Tania sama podsyca w sobie ów kompleks osamotnienia, który doprowadza do załamania w jej życiu.

Autor nie ułatwił sobie zadania. Dał pokaz rzetelności pisarskiej i odwagi w kreśleniu charakterów. W konflikcie małżeńskim nie bierze udziału ani jedna postać negatywna. I to bodajże jest najmocniejszą stroną sztuki, która zresztą rzuca się w oczy w świetle rozważań ostatniego Plenum Pisarzy Radzieckich. Zacytujmy Simonowa:

„Chętnie pisze się u nas ogólnoteoretyczne artykuły o bohaterze pozytywnym, i dobra połowa tych artykułów posiada tytuły i podtytuły: „postać bohatera pozytywnego" „o postaci bohatera pozytywnego" itp. Oczywiście, nie chodzi tu o terminologię, nieszczęście polega na tym, że słowo „postać" w wielu artykułach okazuje się omal nie synonimem ikony, a przecież malarstwo cerkiewne jest w tym wypadku akurat przeciwwskazane. Czemu akurat „postać", a nie „charakter"?...

„W każdym wypadku nie należy zastępować pojęcia bohatera pozytywnego przez pojęcie bohatera idealnego. Musimy sobie jasno powiedzieć: my, dramaturgowie, siadając do pisania sztuki dajemy świadectwo swym ideałom całym przebiegiem akcji i w bardzo dużej mierze — czynami i słowami swoich bohaterów pozytywnych. Ale nie ma to nic wspólnego z idealizacją owych bohaterów. Są to żywi, ziemscy ludzie, walczący, myślący, wahający się niekiedy, niekiedy popełniający błędy, ale w ostatecznym rachunku dochodzący do słusznych rozwiązań".

W jaki sposób rysuje charaktery autor „Tani"? Otóż właśnie — rysuje charaktery! Tania z obrazu pierwszego i ostatniego — to dwie różne, zdawać by się mogło, osoby. Jej rozwój jest centralnym zagadnieniem sztuki. A German Bałaszow? Przecież to utalentowany, inteligentny młody inżynier, z którym poznajemy się w niezwykle „ciepłej" atmosferze

BABCIA

Antonina Dunajewska

Jadwiga Hańska

Anna Chmielewska

Jadwiga Gibczyńska

małżeńskich wyznań. Lecz autor, oddając Tani inicjatywę w prowadzeniu konfliktu, wyposaża go w cechy pewnej cschłości i egoizmu, które w konsekwencji skłoniły Tanię do pozornie tylko szlachetnego opuszczenia go. Te ważne dla dramaturgicznego warsztatu zagadnienia, nie są pierwszoplanowe dla konfliktów poruszonych w sztuce. Są one środkiem do celu zasadniczego, do pokazania, że nawet najbardziej intymne sprawy naszego życia wiążą się ze sprawami społeczeństwa, że ono warunkuje los jednostek i kreśli perspektywy ich osobistego rozwoju, a także osobistego szczęścia. A Dusia? Tutaj problem nie wymaga komentarzy. Stanowi on bowiem uzupełnienie tematu centralnego sztuki, którym jest pozycja kobiety w socjalistycznym społeczeństwie. Nie znam utworu, który godniej reprezentowałby to zagadnienie.

Los Tani zwraca uwagę na pomyłki, które są nierzadkim udziałem naszej młodzieży, naszych młodych małżeństw i dzięki temu wymowa sztuki stanowi konkretną pomoc w umocnieniu węzłów rodzinnych.

Naiwność, albo lepiej — niedojrzałość ideowa Tani, przy wszystkich wartościach jej szlachetnego charakteru, to zaledwie cząska skomplikowanej osobowości, ale cząstka niezwykle charakterystyczna, ponieważ ona właśnie stanowi podstawę wszelkich uogólnień płynących z realizacji naczelnej idei, tej i poruszających pokrewne jej problemy, sztuki.

Kierownik techniczny — WIKTOR ROMAN, brygadier sceny — LEON STACHOWIAK, kierownik pracowni krawieckiej męskiej — MICHAŁ STOLARSKI, kierownik pracowni krawieckiej damskiej — WANDA PRECKAŁŁO, kierownik pracowni szewskiej — MIKOŁAJ BRATASZ, kierownik pracowni perukarskiej — MIECZYSŁAW WOJCZYŃSKI, kierownik pracowni stolarskiej — JÓZEF BĄKOWSKI, kierownik pracowni malarskiej — TADEUSZ CHĄDZYŃSKI, kierownik pracowni modelatorskiej — TADEUSZ ŻAKIEWICZ, główny elektryk — JÓZEF MASEK, kierownik pracowni tapicerskiej — RYSZARD TKACZYK

Zakł. Graf. RSW „Prasa", Wrocław — 46, 5.I.54, 5000, sat. VII A1/60. F-5-17817.